

Ankara'nın Kuşcağz Gecekondu Mahallesinde Çocukların Beslenme Durumu*

*Dr. Cengiz Yalçın***

Giriş

Dünyadaki üretimin insanların artışımdan % 1 fazla olmasına karşın, insanların yarısından fazlası kötü ve dengesiz beslenmektedir.¹ Gelişmiş memleketlerde hayvansal protein gereğinden fazla kullanılmakta, gelişmesi geri kalmış veya gelişmekte olan memleketlerde ise protein yetersizliği görülmektedir. Diğer yandan, Dünya Sağlık Teşkilatının doğum kontrolü çalışmalarına karşın doğum oranı gelişmesi, geri kalmış memleketlerde en yüksektir. Hayvansal proteinden fakir besinlerle beslenenlerde antikor yapımı ve birçok hastalıklara karşı direnç azalmaktadır.^{2, 3} Amerika Birleşik Devletleri, Kanada gibi memleketlerde kazancın ancak % 30 u beslenme için harcanırken, gelişmesi geri kalmış ülkelerde bu harcama % 70 e kadar çıkmaktadır.¹ Gelir düştükçe halk daha ucuz besinlerle günlük kalori ihtiyaçlarını karşılama eğilimine düşmektedir. Dokunun tamirini ve gelişmeyi sağlayan hayvansal proteinlerin alımı pahalılıkları nedeniyle gelir düştükçe azalmaktadır. Annelerin eğitim derecesi çocukların dengeli beslenmesinde olumlu yönde etki yapmaktadır⁴ Ülkemizin kırsal ve gelişmemiş bölgelerinde anne sütü ile beslenmeye daha fazla önem verilmekte ve ek gıdalara daha geç geçilmektedir. Buna karşılık sanayileşmiş bölgelerde kırsal bölgelerden şehirlerin gecekondu mahallerine göç eden kadınlar ek gıdalara daha önce başlamakta ve emzirme dışı beslenmeyi daha çok kullanmaktadırlar.⁵

Bu araştırma, Ankaranın Kuşcağz gecekondu mahallesindeki çocukların beslenme durumunun saptanması amacı ile yapılmıştır. Araş-

* XI. Ulusal Pediatri Kongresi, İzmir, 1969. tebliğ edildi.

** Atatürk Sanatoryumu ve Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahi Merkezi Çocuk Doçenti.

tırma yeri olarak Kuşcağız gecekondu mahallesinin seçilmesinin nedeni; çalışmanın yapıldığı sırada 3000 evde 15.000 kadar insanın yaşadığı bu mahallenin Atatürk Sanatoryumu ve Göğüs Hastalıkları Cerrahi Merkezi Sosyal Servisi çalışma bölgesi içinde olmasıdır. Mahalle ile devamlı ilişki kurulabilmesi nedeniyle doğru bilgi alma olanağı yüksektir ve mahalle kırsal bölgeden şehire göç etmiş ailelerin tipik örneklerini içermektedir.

Araştırma Yöntemi Ve Araçları

Araştırma, Atatürk Sanatoryumu Sosyal Servis mensupları, Sosyal Hizmetler Akademisi Stajiyerleri ve Kuşcağız İlk Okulu öğretmenlerinden oluşan 15 kişilik bir grup tarafından aynı gün içinde anket uygulamak yoluyla yapılmıştır. Farklılığı kaldırmak için grup daha önce sorulara oryante edilmiştir. Anket, mahallenin sokaklarına göre 8 kısma bölünmesi ve sıradan seçimsiz olarak her eve girmek yoluyla her bölgede ikişerli gruplar tarafından 500 eve uygulanmıştır. Ailelerin 42 adedi çocukları olmadığı veya çocuklarının hepsi 18 yaşının üstünde olup ayrı evde yaşadıklarından araştırmadan çıkarılarak, 468 aile incelenmiştir. Amaç, gelişme çağındaki çocukların özellikle yeterli hayvansal protein alıp almadıklarını incelemek olduğu için sualler hayvansal protein alınımı daha iyi belirtecek şekilde hazırlanmıştır. Ayrıca hayvansal protein ile gelir arasındaki ilişkiyi inceleyebilmek için, aylık geliri 750 TL. sınırın üstünde olan ailelerle gelirleri 350 TL. sınırın altında olan aileler karşılaştırılmıştır. Süt çocuğu çağındaki beslenmeyi daha ayrıntılı inceleyebilmek için, ankete ayrıca 0-2 yaş grubu beslenmesi için bir bölüm eklenmiştir.

Bulgular

458 evde 2548 kişi yaşamaktadır. Kişilerin 812 si ana-baba, 818 i büyük anne, hala, teyze gibi yakın akraba, 1555 i de çocuklardır. Aile başına düşen çocuk 3.4 dür. Çocukların 200 ü 0-2 yaş grubunda, 565 i 2-7 yaş grubunda, 476 sı 7-12 yaş grubunda ve 324 ü 12-18 yaş grubundadır (Tablo I). 458 ailenin 384 adedinin oturdukları evler kendilerininidir. 74 adedi ise ayda 50-200 TL. kira vererek oturanlardır. Toplam ayda 6470 TL kira ödemektedirler. Bildirilen gelirden adı geçen kira çıkarıldığında araştırmaya alınan ailelerin toplam aylık geliri 244, 421 TL. kalmakta ve aile başına 533 TL. sı birey başına 95 TL. düşmektedir (Tablo II). Aylık geliri 750 TL. üstünde olan 86 ailede, aile başına gelir ayda 997 TL. birey başına 150 TL. bulunmuştur. Aylık geliri 350 TL. sınırın altında olan 110 ailede ise aile başına gelir 293 TL. şahıs başına 56 TL. sıdır. En düşük gelir 100 TL. en yüksek gelir 2000 TL. sıdır Bu gelirler çoğun-

lukla baba tarafından kazanılmaktadır. 17 ailede gelir, baba yokluğu nedeniyle anne veya büyük evlat tarafından sağlanmaktadır. Sadece 12 ailede birden fazla kişi çalışıp eve para getirmektedir ve bu ailelerin ortalama aylık geliri 1095 TL. sına yükselmektedir.

Mahalle sakinlerinin kış yemeklerini çoğunlukla, bulgur, kuru sebze ler, kurutulmuş patlıcan, biber ve kış sebzeleri yemekleri oluşturmaktadır. Yazın ise bol miktarda taze sebze yemekleri yenmektedir. Meyva her eve gelirleri oranında az çok girmesine karşılık, genellikle hayvansal proteinden fakir bir beslenme uygulanmaktadır. 458 ailenin sadece 264 ü (% 58.5) evine et aldığını bildirmekte, 190 ı (% 41.5) hiç et almadığını iddia etmektedir. 94 ailenin (% 20.7) bildirdiklerine göre evlerine hemen hiç hayvani protein girmemektedir (Tablo III).

TABLO I
Ailelerdeki Bireylerin ve Çocukların Durumu

İncelenen	Sayı	İncelenen Yaş Grubu	Çocukların Sayısı
Aile	458	0 - 2	200
Toplam Kişi	2548	2 - 7	565
Ana ve Baba	812	7 - 12	476
Diğer Akralar	181	12 - 18	324
Çocuk	1555		
Aile Çocuk Ortalaması	3.4		

TABLO II
Ailelerin ve Bireylerin Aylık Gelir Durumu

Aylık Gelir	Gelir ayda TL.	Aile başına ortalama gel. ayda TL.	Birey başına ortalama gel. ayda TL.	Aile sayısı
Genel olarak	244421	533	95	458
750 TL. sı üstü	81870	997	150	82
350 TL. sı altı	32251	293	56	110

TABLO III
458 Evin Et ve Protein Alma Durumu

	Ev Sayısı	Yüzde
Hayvani Protein Almayan	94	20.7
Et Almayan	190	41.5
Et Alan	264	58.5

Ailelerin çoğunluğunda haftada eve giren et miktarı 500 gramın altındadır. 68 (% 25.37) ailede haftada 100-200 gram, 40 (% 14.96) inda 500 gram, 88 (% 32.8) inde 1000 gram ve 68 (% 25.7) inde 1000 gramın üstünde et alındığı bildirilmiştir (Tablo VI). Et alımı çok gayri muntazam olmaktadır. Çoğunlukla mahallede kaçak et kesildiğinde, ailenin mali gücü nispetinde alınmakta, sonra aylarca bu türden bir fırsat çıkana kadar et alınmamaktadır. Bazı aileler kırsal bölgede yaşarken edindikleri alışkanlığı sürdürerek köylerinde kestirdikleri hayvandan kavurma yaparak kışın et ihtiyacını bununla karşılamaktadır.

Ailenin geliri arttıkça hayvani protein alımı da artmaktadır. Geliri ayda 750 TL. sım geçen ailenin 67 (% 81.7) si et almakta, buna karşılık aylık geliri 350 TL. altındaki 110 aileden 35 (% 31.8) i et alabilmektedir.

Diğer hayvansal protein kaynakları olarak kabul edilen balık, yoğurt süt, ve yumurta alan aile sayısı, aylık geliri 750 TL. sının üstünde olan ailelerde, aylık geliri 350 TL. sının altında olanlara oranla belirgin derecede düşük olarak saptanmıştır (Tablo IV).

TABLO IV
268 Eve Haftada Alınan Et Miktarı

Haftada Alınan Et (gr)	Ev Sayısı	Yüzde
100-200 gr.	68	25.37
500 gr.	40	14.96
1000 gr.	88	32.8
1000 gr. dan fazla	68	25.37

TABLO V
Yüksek ve Düşük Gelirli Ailelerde Protein Alımı

	750 TL. üstü gelir grubu		350 TL. altı gelir grubu	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Aile	82		110	
Kişi	544		573	
Ailede ortalama birey	6.6		5.2	
Et Alan ev	67	81.7	35	31.8
Balık Alan ev	43	52.5	16	14.5
Yoğurt Alan ev	58	70.0	43	39.0
Süt Alan ev	32	39.0	16	14.5
Yumurta Alan ev	43	58.5	28	25.4

Kişi başına düşen günlük hayvansal ve bitkisel protein durumu karşılaştırıldığında proteinin genellikle bitkisel besin ve tahıllardan alındığı dikkati çekmektedir. Ailenin aylık geliri düştüğü oranda da hayvansal protein alımı azalmakta buna karşılık bitkisel protein kullanılması artmaktadır. Genel olarak kişi başına günde 55.93 gr. hayvansal besin, yani 8.55 gr. hayvansal protein düşmektedir. Buna karşılık kişi başına düşen günlük ekmek miktarı 625 gr. dır. Bunun anlamı da aile içinde her kişinin günlük ekmeğinden aldığı bitkisel protein 48.75 gr. dır. Aylık geliri 750 TL. sınır üstünde olan ailelerde günlük hayvansal besin 103.8 gr. (16.03 gr. hayvansal protein) ekmek 601 gr. (66.87 gr. bitkisel protein) iken geliri ayda 350 TL. sınır altına düşen ailelerde, günlük hayvansal besin birey başına 29.6 grama (3.08 gr. hayvansal protein) düşmekte, fakat ekmek alımı birey başına 693 grama (53.06 gr. bitkisel protein) yükselmektedir (Tablo VI).

TABLO VI

Birey Başına Düşen Günlük Hayvansal Besin ve Ekmek Durumu

Yiyecekler	Genel Olarak alınan		Geliri 750 TL. üstü		Geliri 350 TL. altı	
	Miktar gr.	Protein gr.	Miktar gr.	Protein gr.	Miktar gr.	Protein gr.
Et	16.43	3.29	28	7	7	1.75
Balık	9.9	2.9	14	3.5	2.3	0.16
Yoğurt	29.8	1.04	31.7	1.58	8.8	0.44
Süt	15	0.6	23.3	0.93	9	0.36
Yumurta	4.8	0.72	6.8	1.02	2.5	0.37
Toplam Hv. Bes.	66.93	8.55	103.8	14.03	29.6	3.04
Ekmek	625	48.75	601	46.87	693	53.06

Ailelerin süt alımında, gelirin yanında, evde 2 yaşından küçük çocuğun olup olmaması da çok önemli bir etken olmaktadır. 2 yaşından küçük çocuğu olan 182 ailenin 87 (% 47.1) si süt alırken, 2 yaşından küçük çocuğu olmayan 276 ailenin sadece 28 (% 10.1) inde süt alınmaktadır. 2 yaşından küçük çocuklu ailelerde aile başına günde 381 cc süt düşerken, diğer grupda bu miktar 186 cc dir (Tablo VII). Süt alan küçük çocuklu 87 ailede çocuk başına 13.28 gr. protein süttten temin edilmektedir. Bununla beraber süt, aileler tarafından çocuk beslenmesinde faydalı bir besin olduğu için değil, anne sütü olmadan beslenmek zorunluğunda olan çocuklar için gelirin elverdiği miktarda gerekli bir besin olarak alınmaktadır.

TABLO VII

Ailelerin 2 yaşından Küçük Çocuklarının Olup Olmamasına Göre Süt Alım Durumu

Çocuk yaşı	Aile sayısı	Süt Alan Aile Sayı	Aile Yüzde	Alınan Süt Miktarı (cc)	Aile Başına Süt Miktarı (cc)
2. den büy.	276	28	10.1	5221	186
2. den küçük	186	87	44.7	33178	381

0-2 yaş grubunda olan 200 çocuğun beslenmesi çoğunlukla karışık beslenmedir. Çocukların 40 (% 20) tanesi yalnız anne sütü ile, 48 tanesi (% 24) hayvan sütleri ile, 112 tanesi (% 56) karışık olarak beslenmektedir (Tablo VIII). Anneler çocuklarını sütleri varsa iki yaşına kadar emzirmektedirler. Fakat çoğunlukla sütleri yetmediği için karışık beslenmeye geçmektedirler. Anneler ek besin olarak unla yapılmış mamaları verme eğilimindedirler. Bazen de çocuk ailenin günlük yiyeceklerine ortak olmakta, bazı şanslıları da arada annelerini emmektedir.

TABLO VIII

0-2 Yaş Grubunda Beslenme Şekli

Beslenmenin Türü	Sayı	Yüzde
Yalnız anne sütü	40	20
Anne sütsüz beslenme	48	24
Karışık beslenme	112	56

TABLO IX

0-2 Yaş Grubu İçin Unlu Mamaların Hazırlanma Şekli

Unun Cinsi	Su ile	Süt ile	Toplam
Buğday Unu	1	6	7
Pirinç Unu	14	15	29
Ararot	-	1	1
Nişasta	2	3	5
Unlu Hazır Mama	13	26	39

0-2 yaş grubundaki 81 çocuğun unlu mamalarla beslendiği saptanmıştır. Grubun 30 çocuğunun maması su ile 51 tanesi ise süt ile yapılmaktadır. 39 çocukta kullanılan, piyasada mama diye satılan unlardır. İkinci sırayı 29 adetle pirinç unu almaktadır (Tablo IX). Sütle yapılan mamalarda az miktarda süt kullanılmaktadır. Beslenmesinde süt kullanılan 75 çocuğun, günde kullandığı süt miktarı: 9 unda (% 12) 50-100 cc, 31 inde (% 41.33) 250-300 cc, 33 ünde (% 44) 400-500 cc dir.

1000 cc süt kullanan çocuk sayısı ise sadece 2 (% 2.66) dir (Tablo X). Çocukların çoğunluğu ilk aylarda anne sütü almaktadır. Anne sütünün eksikliğinde ilk aylardan itibaren unlu mamalara geçilmektedir. (Tablo XI)

TABLO X
0-2 Yaş Grubunda Süt Kullanan Çocukların Durumu

Günlük Süt Miktarı (cc)	Kullanan Çocuk		Beslenme Türü	
	Sayı	Yüzde	Karışık	Suni
50 - 150	9	12	9	-
250 - 300	31	41.33	19	12
400 - 500	33	44	21	12
1000	2	2.6	-	2

TABLO XI
0-2 Yaş Grubunda Aylara Göre Beslenme Durumu

Yaş (ay)	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	24
Anne Sütü
İnek Sütü
Sütlü Un
Sütsüz Un
Yemek Suyu					
Yemek					
Yoğurt	

Yoğurt hemen her eve girmekte ise de süt çocuğu beslenmesinde çok az kullanılmaktadır. Yoğurt, çocuklara geç başlanılmakta ve 1-2 kaşık gibi az miktarlarda verilmektedir. Buna karşılık yemek suyu ve yemeğe erken yaşlarda başlanılmakta ve fakir ailelerde annenin sütü kesildiğinde bir yaş civarındaki çocuklar evde herkes için pişen yemeklerin suyunu veya kendini yemektirler. Şayet annenin sütü kesilmemişse iki yaşına kadar ek olarak anneler çocuklarını kendi sütleriyle de beslemektedirler. Daha zengin aileler ise çarşıda çocuklara yararlı olduğu propagandası ile satılan unlardan yapılan sütlü veya sütsüz muhallebileri yemek yerine vermektedirler. Muhallebi için kullanılan süt az miktardadır ve 2-3 defa sulandırılarak kullanılmaktadır.

Tartışma

Araştırmamızın yapıldığı Kuşcağz mahallesinde annelerin çoğunluğu mümkün olduğu sürece çocuklarını anne sütü ile beslemeye çalışmaktadırlar. Annelerin büyük çoğunluğunun sütü ilk üç dört ayda kesilmediğine göre mahallenin bu yaştaki çocukları için bir beslenme ve protein eksikliği olmadığı kabul edilebilir. Asıl problem ondan sonra başlamaktadır. Çocukların ek besinlere geçişi hatalı yapılmakta ve çoğunlukla hayvansal proteinden fakir bir besin ile başlanmaktadır. 2 yaşından küçük çocuğu olupta dışarıdan süt alan 87 ailede bu çocuklar sadece satın alınan süttten günde 13.28 gr. hayvansal protein almaktadırlar. Aynı çocukların çoğunluğu anne sütü de emmektedir. Bir yaşından küçük bir çocuğun günlük protein gereksinmesi 3 gr/kg kabul edilirse, bir yaşından küçük çocuğu olan ailelerde süt alanların çocuklarında hayvansal protein yönünden eksiklik olmadığı kabul edilebilir. Anne sütü yanında sütsüz mama alan çocuklar için bu söylenemez. 1-8 yaş arasındaki çocukların günlük protein gereksinmesi 20-80 gr. arasında değişmektedir ve bunun en az yarısı hayvansal proteinden sağlanmalıdır. Çocuğun yaşı küçüldükçe hayvansal proteine gereksinme artar. Araştırmada saptanan çocuk başına düşen hayvansal protein 8.55 gr olarak bulunmuştur. Bu miktar günlük hayvansal protein gereksinmesini karşılamaktan çok uzaktır. Geliri ayda 750 TL. sını geçen aileler (günlük ortalama birey başına 14.04 gr.) biraz daha iyi durumda iseler de yine hayvansal protein yönünden yetersiz bir beslenme rejimindedirler. Aylık geliri 350 TL. sının altında olan aileler ise birey başına günlük 3.08 gr. hayvansal protein payı ile acıklı bir durumdadır. Fakat eve giren gelirin artışı ile orantılı olarak hayvansal protein alımının da arttığı dikkate alınırsa, eksikliğin giderilmesi için önce ailelerin gelirini arttırma yolları aranmalıdır. Aile içinde daha çok kişinin çalışması teşvik edilmelidir. Araştırmanın içerdiği 458 ailenin sadece 12 sinde birden fazla çalışan vardır ve bu ailelerde gelir ortalaması 1085 TL. dır.

İkinci meselede sütün öneminin halka anlatılmasıdır. Araştırmadan edinilen izlenim ailelerin sütü sadece başka türlü beslenme yeteneği olmayan bebeklerin beslenmesinde kullanılabilen fantazi bir besin gibi gördüğü doğrultusundadır. Dar gelirlilerin kolayca alabileceği ucuzlukta süt temini ve bunun halkın ayağına götürülmesi şarttır. Ülkemizin bol süt üreten bölgelerindeki süt fazlasının toz haline getirilerek süt sıkıntısı çekilen bölgelere ucuz fiyatla satılması bir çözüm yolu olabilir. Bu yöntemden yararlanabilmek için halkın iyi hazırlanmış süt tüzunun da süt kadar yararlı olduğuna inanması gerekir. Halk bu yönden de eğitilmelidir.

Üçüncü olarak yoğurdun erken yaşlardan itibaren çocuk besini olarak kullanılması alışkanlığı ailelere verilmelidir. Yoğurt evlerimize oldukça çok giren bir besindir. Buna karşılık çocuk beslenmesinde çok az kullanılmaktadır. Daha çok evde yapılan mantı, kızartmalara ve benzeri yemeklerin sosu olarak kullanılmaktadır. Evlerimize bol miktarda giren yoğurdun çocuk beslenmesi yönüne kanalize edilmesinden yarar umulabilir.

Çevresi denizlerle çevrili olan ülkemizde balık hayvansal protein yönünden iyi bir kaynak olabilir. Araştırmadan edinilen izlenime göre daha çok hamsi, istavrit gibi ucuz balıklar mahallede seyar satıcılardan alınmaktadır. Bu türden balıkların, geliri az mahallelerde her zaman bulunmasını sağlamak üzerinde durulmağa değer bir yöndür.

Özet

Ankara'nın Kuşcağız gecekondu mahallesinde çocukların beslenme durumunun saptanması için yapılan bu çalışmada şu sonuçlar alınmıştır. Araştırmaya alınan 458 ailede toplam 1555 çocuk bulunmaktadır. Bunların 200 ü 2 yaşın altında, 565 i 2-7 ,476 sı 7-12, 323 ü 12-18 yaş arasındadırlar. Ortalama aylık gelir, aile başına 533 T.L birey başına 95 TL. olarak bulunmuştur. Aylık geliri yüksek olan ailelerde hayvansal protein, düşük gelirli ailelerden daha fazla kullanılmaktadır. Süt sadece bebeklerde ve çok gerekli hallerde gelirin elverdiği oranda kullanılmaktadır. Geliri yüksek ailelerde süt alımı daha yüksektir. Yoğurt evlerin çoğuna giren, fakat çocuk beslenmesinde çok az kullanılan bir besindir. 458 aileden 190 (% 1.5) ı evine et alamadığını bildirmiştir. Süt çocuklarının yarısından fazlası (% 57) karışık beslenmektedir. Çocuklara genellikle anne sütü yanında sütsüz ve çok az sütle yapılmış unlu mamalar ve evde pişen yemekler ek besin olarak verilmektedir.

Durumun düzeltilebilmesi için aşağıdaki öneriler uygun bulunmuştur.

1. Aile içinde birden fazla kişinin çalışmasının teşvikiyle gelirin arttırılması.

2. Çocuklara bol süt vermenin değerin anlatılması.

3. Yoğurdun çocuk besini olarak daha fazla kullanılmasının teşviki.

4. Ucuz türden balıkların hayvansal protein açığını kapatmak için kullanılması.

Summary

500 families were interviewed randomly in a slum area (Kuşcağız Ankara), in order to find out the feeding habits of their children. We didn't include 42 families to our study, because they were childless.

In 458 families there were 1555 children and their age rank was as following: 200 under 2 years; 565 of them 2-7 years, 476 of them 7-12 years, and 324 of them were 12-18 years old. Avarage income was 96 TL. per person and 533 per family for a month. 190 families of 458 claimed that they were not able to buy meat to their home. The over all animal protein intake per person was 8.55 gr. per day. On the other hand each person recieved 48.75 gr vegetable protein per day from bread. If we compare the higher income bracket families with the lower, the following differences were apparent: The higher income group avaraged more animal protein and less vegetable protein than lower group. Families with no children under 2 years of age used noticibly less milk then others families. As a result we concluded that: the most of the children were fed with a diet very poor in animal protein and rich vegetable protein, milk is used as a luxurious food for babies. Yougurt was bought by most of the families but rarely used as a baby food.

KAYNAKLAR

1. Özgür, S., Özgür, T.: Sosyal Pediatri, Ders Kitabı, Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi Neşriyatı No: 64, s. 309, 1968.
2. Berkel, A. İ., Ersoy, F., Kendircioğlu, M., Genca, E., Tınaztepe, K.: Malnütrisyonunda İmmün Sistemin Tetkiki. IV. Bilim Kongresi. Ankara. (Seperat) 1973.
3. Özgür, S., Özgür, T., Savran, S.: İzmir İl ve İlçelerinde Okul Çocuklarında Sosyo Ekonomik Faktörler ile Gelişme ve Fizik Bulgular Arasındaki Mtnasebet. Ege Üniv. Tıp Fak. Mec. 5/4 422, 1966.
4. Cura, S., Taneli B.: Annelerin Kültür Derecesi ile Çocukların Beslenmesi Arasındaki Münasebet. Ege Üniv. Tıp Fak. Mec. 1/4, 397, 1962.
5. Köksal, O.: Nutritional Problems in Turkey During the Weaning Period and Some Solutions., The Turkish J. Pedi. 13, 59, 1971.